

Recenze knihy *Veřejná ekonomie* od Jana Stejskala a kolektivu autorů: Nová publikace o veřejné ekonomii je stručným kompilátem klasických monografií

Jiří ROTSCHEDL¹

¹ *Národohospodářská fakulta, Vysoká škola Ekonomická v Praze*

Abstrakt

Učebnice či odborné knihy pojednávající o společenských vědách mohou vznikat například jako kompilát klasiků, anebo můžeme očekávat i alternativu obohacenou o přidanou hodnotu autorů z vlastního výzkumu. Avšak v oblasti veřejné ekonomie takový zásadní pokrok nenalezneme. Možná právě proto se jako učebnice v předmětech zabývající se veřejnou ekonomikou používají relativně staré knihy. K nim patří i ty, které zahrnují nejen teorii, ale také příklady z politicko-ekonomické praxe. Tyto příklady se stávají časem zastaralé a zejména z těchto důvodů si ekonomie veřejného sektoru zasloužila knihu v novém kabátu již několik let.

Recenzovaná kniha

Stejskal, J., Mikušová Meričková, B., Kuba, O., & Muthová, N. (2023). *Veřejná ekonomie*. Wolters Kluwer. 260 stran. ISBN 978-80-7676-680-8.

Klíčová slova

Veřejný sektor, veřejná volba, vládnutí, efektivita, racionalita, doporučená literatura

Recenze

Nevýhodou starých publikací je neaktuálnost příkladů z praxe a koneckonců se v nich objevují i chyby. Veřejná ekonomie velice často v učebnicích sklouzává k veřejné ekonomice, což jsou odlišné disciplíny, a i překladatelé pojem ekonomie a ekonomika v minulosti ne zcela důsledně dodržovali. V letošním roce se zrodila nová kniha z pera pedagogů z univerzit v Pardubicích a Banské Bystrici. Vzhledem k tomuto téměř strnulému odvětví veřejné ekonomie, kniha nepředstavuje dramatickou inovaci v poznacích o veřejné ekonomii. Pevně věřím, že i autoři si nekladli za cíl touto knihou vnést do ekonomické teorie veřejného sektoru zcela zásadní nové poznatky. Přesto se domnívám, že některé inovace by si kniha zasloužila – zmíním je později.

Autoři vychází ze dvou zcela klíčových publikací (J. E. Stiglitz, 1997 – překlad originálu z roku 1986; M. P. Jackson, C. V. Brown, 2003). Tyto klasické učebnice zahrnují detailní teorii ekonomie veřejného sektoru a jsou přes 20 let staré, a navíc vznikly překladem z ještě starších originálů. Pedagogové vyučující předměty jako „Ekonomie veřejného sektoru“ nebo „Veřejná ekonomie“ měli obrovský dluh vůči studentům, neboť jim nedokázali předložit aktualizovanou a ucelenou odbornou knihu k tomuto tématu. Tento dluh se částečně podařilo splatit zmíněnou knihou. Autoři do ní vtělili i příklady ze současného politicko-ekonomického života a těmito příklady lze ulehčit pochopení problematiky ze strany studentů.

Knihu tvoří 11 kapitol. V první části (kapitoly 4–7) se autoři zabývají úlohami státu – alokační, distribuční a stabilizační. Autoři ovšem vynechali čtvrtou úlohu vlády – regulační, která je spojená spíše s právním systémem. Domnívám se však, že regulace se promítají do chování spotřebitelů, a proto do toho druhu knihy patří. Druhá část knihy (kapitoly 8–11) je zaměřená na teorii veřejné volby, vládnutí a efektivitou veřejného sektoru.

Veřejná ekonomie v pojetí autorů představuje velmi slušný kompilát (myšleno v pozitivním slova smyslu) obou zmíněných klasických učebnic, ale i dalších publikací, např. práce prof. J. Nemce, který je současně i recenzent publikace. Autoři knihu také obohatili o názorné příklady ze současnosti a bude proto působit aktuálně po dobu několika dalších let.

Do knihy byly zahrnuty i nové poznatky z oblasti behaviorální ekonomie, která logicky ve starší literatuře chybí. Nicméně by si tato kapitola zasloužila ještě rozšířit o srovnání racionality z pohledu klasické ekonomie a z pohledu behaviorální ekonomie. Doporučil bych autorům doplnit tuto, jinak velmi dobře zpracovanou kapitolu o popis klíčových mentálních zkratk (heuristik) a dalších efektů, které deformují rozhodnutí klasického racionálního homo economicus (ECONS) a díky tomu se mění na HUMANS – viz R. Thaler a Sunstein (2008). Díky heuristikám a zkrácení na psychologické úrovni dochází k selhání vlád, manipulaci obyvatelstva se sníženou schopností kriticky myslet, a

tedy k chybným rozhodnutím. Tyto poznatky by následně mohly být zmíněny např. v kapitole 8.2.2 Rozhodování voliče v procesu kolektivního rozhodování.

Autoři vychází v této kapitole z publikace J. E. Stiglitze (1997) odkud převzali např. i graf 8-2, který je zavádějící, neboť opomíjí jeden fakt, a to rozdíl mezi mezním užitekem a čistým mezním užitekem a analogicky celkovým užitekem a čistým celkovým užitekem. Této chyby se dopouští již J.E. Stiglitz (1997) a pro studenty tato chyba znesnadňuje pochopení látky.

Graf 8-2 na str. 118 znázorňuje křivky „celkového čistého užitku“ (nikoliv celkového užitku) a také křivky mezních nákladů a mezního užitku voliče. Tedy nikoliv čistého mezního užitku. Text tedy nekoresponduje plně s převzatým grafem a sami autoři neupozornili na nesprávný komentář již u J. E. Stiglitze k tomuto grafu (viz J. E. Stiglitz, s. 189, komentář k obr. 6.1)

Bohužel s těmito nenápadnými chybami se setkáváme velmi často i v jiných učebnicích a odborných knihách. Pokud mají odborné knihy sloužit studentům a širší veřejnosti, považoval bych za samozřejmost, že se autoři těmito zdánlivě nenápadným chybám vyhnou, zejména proto, aby usnadnili čtenářům studium a pochopení problematiky.

Jsem si zcela vědom toho, že je téměř nemožné vydat knihu bez sebemenší chyby. Proto považuji tyto drobnosti spíše za marginální, neboť drobných věcných chyb jsem v knize našel více, např. údaje v tabulce 8-6 a 8-7 na str. 125, představující příklad o vyloučení alternativy při hlasování. Hodnoty v tabulce 8-6 ve sloupci Zastupitel C jsou chybné a nevedly by k závěrům, které jsou zde předloženy. Nicméně i tyto tabulky jsou převzaty z jiné literatury (Medved' & Nemeč, 2007).

To, co mne mrzí asi nejvíce je chybějící kapitola o teorii zdanění, která k ekonomii veřejného sektoru neodmyslitelně patří. Chybí tedy ekonomická analýza druhů daní a to, jak se subjekty na trhu na mikroekonomické úrovni mohou chovat z pohledu růstu daní či poklesu daní, ideálně rozšířené o koncept z pohledu prospektové teorie a vnímání daňových změn na základě referenčních bodů.

Závěrem chci autory podpořit a ocenit jejich úsilí, které přineslo na český knižní trh odbornou publikaci zaplňující určitou mezeru. Svým obsahem se stává ideální, ne však jedinou, doporučenou literaturou ke kurzům veřejné ekonomie či ekonomie veřejného sektoru.

Použitá literatura

JACKSON, P. M. a BROWN, C. V. (2003) *Ekonomie veřejného sektoru*. *Ekonomie (Eurolex Bohemia)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-09-2.

MEDVEĎ J. a NEMEC, J. (2007) *Základy veřejných financí*. Bratislava: SPRINT, 2007, 269 s. ISBN 978-80-89085-84-2.

STEJSKAL J., MIKUŠOVÁ MERIČKOVÁ B., KUBA O. a MUTHOVÁ N. (2023) *Veřejná ekonomie*. Praha: Wolters Kluwer, 2023. ISBN 978-80-7676-680-8.

STIGLITZ J. E. (1997) *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada, 1997. ISBN 80-7169-454-1.

THALER, R. H. a SUNSTEIN, C. R. (2008) *Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness.*, *Nudge: Improving decisions about health, wealth, and happiness*. New Haven, CT, US: Yale University Press. ISBN 978-0-300-12223-7.

